

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/76-8>
УДК 657

Скиба Г.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Солодовник Н.В.

здобувач вищої освіти,
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Беженар І.М.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу розвитку підприємництва,
кооперації та агропромислової інтеграції,
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

Skyba Hanna

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business
Private Joint Stock Company “Higher Educational Institution
“Interregional Academy of Personnel Management”

Solodovnyk Nataliia

Higher Education Student,
Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business
Private Joint Stock Company “Higher Educational Institution
“Interregional Academy of Personnel Management”

Bezhenar Inna

Candidate of Economic Sciences,
Senior Research Fellow of the Department of Entrepreneurship,
Cooperation and Agro-industrial Integration,
National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”, Kyiv

**ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ
АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
ТА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

**ACCOUNTING POLICY AS A MEANS OF CREATING
ANALYTICAL INFORMATION FOR MANAGERIAL DECISIONS
AND STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE**

У статті розглядаються теоретичні основи формування облікової політики підприємства, з акцентом на ключові принципи та методи, які визначають її розробку та реалізацію. Дослідження починається з аналізу фундаментальних принципів бухгалтерського обліку, таких як об'єктивність, послідовність і суттєвість, які є основою для створення облікової політики. Особливу увагу приділено вибору та застосуванню облікових методів, з урахуванням їхнього впливу на практику обліку підприємства та їхньої відповідності міжнародним і національним стандартам. Стаття також аналізує різні підходи до формування облікової політики, такі як централізовані та децентралізовані моделі, їхні переваги та недоліки, а також особливості застосування в умовах сучасного бізнес-середовища. Це включає порівняння традиційних і сучасних підходів до облікових процесів, а також адаптацію облікової політики до змін у економічних умовах та законодавстві. Розглядається, як різні підходи можуть вплинути на фінансову прозорість, прийняття управлінських рішень та управління ризиками на підприємстві. У статті ґрунтовно розглянуто облікову політику як інструмент організації бухгалтерського обліку, який забезпечує коректне відображення фінансових

операцій та складання достовірної фінансової звітності. Облікова політика розглядається як механізм, що допомагає узгодити облікові записи з реальним фінансовим станом підприємства, сприяючи точності та своєчасності складання фінансових звітів. Особливий акцент зроблено на необхідності дотримання чинного законодавства, яке встановлює правила та норми ведення бухгалтерського обліку. Увагу також приділено тому, як ефективно впровадження облікової політики може сприяти покращенню фінансового контролю, зниженню ймовірності помилок і шахрайства, а також підвищенню загальної фінансової стабільності підприємства. Розглянуто інтеграцію облікової політики з іншими управлінськими аспектами, такими як стратегічне планування, управління ризиками та корпоративне управління. Стаття підкреслює важливість облікової політики у забезпеченні прозорості фінансових процесів, підвищенні ефективності управління ресурсами та сприянні стратегічному розвитку підприємства. Виявлено вплив облікової політики на прийняття управлінських рішень, оптимізацію фінансових потоків та мінімізацію фінансових ризиків. Крім того, запропоновано стратегії для вдосконалення облікової політики підприємства, які включають впровадження сучасних технологій обліку, таких як автоматизація облікових процесів та використання спеціалізованого програмного забезпечення. Крім того, у статті аналізуються аспекти оптимізації методів оцінки активів і зобов'язань, зокрема, використання сучасних підходів до амортизації основних засобів, оцінки запасів і фінансових інструментів. Наголошується на важливості підвищення кваліфікації працівників, що займаються бухгалтерським обліком, та необхідності безперервного навчання і професійного розвитку для відповідності сучасним вимогам обліку та звітності. Результати дослідження мають значну практичну цінність і можуть бути корисними для керівників підприємств, бухгалтерів та аудиторів у процесі формування та впровадження облікової політики, орієнтованої на підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та забезпечення стійкого розвитку підприємства. Сподівається, що ці рекомендації сприятимуть покращенню облікових практик на підприємствах різних галузей економіки.

Ключові слова: облікова політика підприємства, етапи моделювання, облік, документообіг, нормативно-правова база, стратегічний розвиток підприємства.

The article explores the theoretical foundations of developing a company's accounting policy, particularly revealing the core principles and methods underlying its formulation and implementation. The analysis starts with fundamental accounting principles such as objectivity, consistency, and relevance, which form the basis for developing the accounting policy. The principles of choosing and applying accounting methods are examined in detail, including their impact on the company's accounting practices and their alignment with international and national standards. Attention is given to the analysis of various approaches to forming accounting policies, such as centralized and decentralized models, their advantages and disadvantages, as well as their application in the context of modern business environments. This includes comparing traditional and contemporary approaches to accounting processes and adapting accounting policies to changing economic conditions and legislative requirements. The impact of different approaches on financial transparency, managerial decisions, and enterprise risks is also considered. The article thoroughly examines the accounting policy as a tool for organizing accounting that ensures proper reflection of financial transactions and the preparation of reliable financial statements. Accounting policy is viewed as a mechanism that helps ensure that accounting records accurately reflect the company's financial status, contributes to the accuracy and timeliness of financial reporting. The importance of adhering to current legislation, which defines the frameworks and standards for accounting practices, is also emphasized. The article highlights how effectively implemented accounting policies can improve financial control, reduce errors and fraud, and enhance the overall financial stability of the company. Special attention is given to integrating accounting policies with other aspects of enterprise management, such as strategic planning, risk management, and corporate governance. The role of accounting policy in ensuring the transparency of financial processes, increasing resource management efficiency, and promoting strategic development is defined. The article also proposes a strategy for enhancing the company's accounting policy, which includes implementing modern accounting technologies, such as automating accounting processes and using specialized software. In addition, the article addresses the optimization of asset and liability valuation methods, particularly focusing on the application of modern approaches to the depreciation of fixed assets, inventory valuation, and financial instruments. The importance of enhancing the qualifications of accounting personnel and the necessity for continuous training and professional development to meet contemporary accounting and reporting requirements are emphasized. The results of the study have significant practical relevance and can be useful for company managers, accountants, and auditors in the process of developing and implementing accounting policies aimed at improving the efficiency of economic and financial activities and ensuring the long-term development of the enterprise. It is hoped that these recommendations will contribute to the improvement of accounting practices in enterprises across various sectors of the economy.

Keywords: enterprise accounting policy, modeling stages, accounting, document flow, regulatory framework, strategic development of the enterprise.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток облікових систем спрямований на вирішення викликів, пов'язаних із глобальними трансформаціями, що охоплюють всі сфери суспільного життя та впливають на нові економічні процеси. Такі зміни вимагають не лише підтримки існуючих облікових систем, але й розробки адаптивних стратегій,

орієнтованих на узгодження національного обліку з міжнародними стандартами та вимогами. Умови глобалізації економіки підвищують вимоги до якості облікової інформації, яка має чітко відображати фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Фінансова звітність є основним джерелом для управління та аналізу фінансових результатів,

а облікова політика служить внутрішнім регламентуючим документом, що забезпечує її формування.

Для досягнення цілей бухгалтерського обліку, спрямованих на надання зовнішнім користувачам інформації про фінансовий та майновий стан підприємства, необхідно встановити чіткі принципи та правила, які застосовуються під час формування та відображення фінансової інформації. Проте, жорстке нормативне регулювання бухгалтерського обліку, властиве плановій економіці, обмежує здатність облікової системи швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. В цьому контексті облікова політика підприємств стає важливим інструментом, що дозволяє ефективно поєднувати державне регулювання з внутрішньою ініціативою підприємства у питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розвиток теоретичних і методологічних основ облікової політики зробили провідні українські науковці, серед яких варто відзначити Бойчука А.А., Васильєву Л.М., Веригу Ю.А., Давидова Г.М., Карпушенка М.Ю., Кундрю-Висоцьку О.П., Лень В.С., Пушкара М.С. та інших.

Незважаючи на вагомий внесок цих дослідників у формування облікової політики та її правове регулювання, слід зауважити, що дослідження теоретичних, методологічних і організаційних аспектів створення єдиної концепції облікової політики в підприємницькій діяльності залишається актуальним і потребує подальшого вивчення.

Сучасні умови ведення бізнесу висувають підвищені вимоги до безперервного внутрішнього контролю за дотриманням положень облікової політики під час формування фінансових показників, що відображають результати діяльності підприємства. Це спонукає до переосмислення традиційних підходів і розробки нових концепцій. Існуючі недоліки в організаційних і методичних положеннях щодо формування облікової політики, а також у процедурах складання звітності відповідно до міжнародних стандартів, потребують постійного контролю та забезпечення зростаючих інформаційних потреб користувачів. Це визначає актуальність, мету, завдання та основні напрямки наукових досліджень у цій галузі.

Метою статті є удосконалення теоретичних, методичних і організаційних основ формування облікової політики суб'єктів господарювання, а також поліпшення її правового регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «облікова політика» в Україні регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Цей термін включає в себе комплекс принципів, методів і процедур, які підприємство використовує для підготовки та подання фінансової звітності. Він визначає підходи та стратегії до обліку фінансових операцій і складання звітності, що відображає фінансовий стан і результати діяльності підприємства.

Згідно із законодавством України, зокрема статтею 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідальність за розробку облікової політики покладається на власника або уповноважений орган, що здійснює управління підприємством відповідно до установчих документів.

Отже, облікова політика є ключовим інструментом для формування фінансової звітності та важливим елементом фінансового обліку. Власник або відповідальна посадова особа, яка керує підприємством, несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення реєстрації всіх господарських операцій у первинних документах. Цей обов'язок охоплює не лише зберігання оброблених документів, реєстрів і звітності, але й ведення їх протягом встановленого терміну, який має складати не менше трьох років.

Керівництво підприємства зобов'язане створити умови, що сприятимуть ефективному веденню бухгалтерського обліку. Це передбачає забезпечення відповідності всіх структурних підрозділів, служб і персоналу вимогам і стандартам щодо правильного оформлення та своєчасного подання первинних документів. Така відповідальність не лише гарантує точність і достовірність обліку фінансових операцій, але й підтримує фінансову дисципліну та запобігає можливим порушенням.

Облікова політика підприємства є внутрішнім документом, який розробляється під керівництвом керівника та головного бухгалтера. Відповідальність за її впровадження покладається на головного бухгалтера або особу, відповідальну за ведення бухгалтерського обліку. Вони відіграють важливу роль у дотриманні всіх процедур і вимог, встановлених обліковою політикою, що забезпечує точність, достовірність і своєчасність бухгалтерського обліку. Їхні обов'язки також включають розробку та впровадження необхідних

процедур контролю, а також забезпечення дотримання стандартів бухгалтерського обліку всіма працівниками підприємства.

Облікова політика виступає основним інструментом, що забезпечує економічну автономію підприємства в умовах ринкової економіки. Відповідно до статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8], підприємство має наступні права:

- самостійно визначати свою облікову політику з урахуванням специфіки діяльності та потреб;
- обирати оптимальну форму ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись законодавчих вимог та особливостей функціонування;
- розробляти внутрішню систему обліку, контролю та звітності, що відповідає унікальним потребам підприємства;
- встановлювати процедури підпису бухгалтерських документів, які забезпечують їх легітимність;
- затверджувати внутрішні стандарти документообігу та обробки облікової інформації, включаючи аналітичний облік;
- відокремлювати філії, представництва та інші підрозділи в окремі баланси для точного відображення їх фінансової діяльності.

Облікова політика також забезпечує принцип послідовності, який передбачає сталість підходів до ведення обліку, що використовуються підприємством із року в рік. Зміни в обліковій політиці дозволяються лише у випадках, передбачених національними стандартами бухгалтерського обліку, і повинні бути ретельно обґрунтовані та відображені у фінансовій звітності. Ця політика відіграє ключову роль у підтриманні якості фінансової звітності, забезпечуючи її порівнянність та дозволяючи користувачам проводити аналіз фінансових результатів за різні періоди та порівнювати фінансові показники між різними підприємствами [13].

Основним завданням облікової політики є формування інтегрованої системи бухгалтерського обліку на підприємстві, яка охоплює всі елементи облікового процесу: теоретичний, організаційний та методичний аспекти (рис. 1).

Міжнародні стандарти фінансової звітності визнають облікову політику ключовим інструментом для створення фінансової звітності, що повинна забезпечувати надання повної та достовірної інформації про операції, події та обставини, до яких застосовуються відповідні облікові принципи. Процес розробки облікової політики згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової

звітності розпочинається з підготовки відповідного наказу або положення про облікову політику підприємства. Облікова політика повинна бути сформована так, щоб фінансова звітність підприємства відповідала кожному застосованому стандарту МСБО/МСФЗ. Хоча в деяких виняткових ситуаціях можливі відступи від вимог стандартів, це допускається лише тоді, коли це забезпечує правдивість фінансової звітності.

Необхідність визначення облікової політики зумовлена специфікою бухгалтерського обліку, де поняття істини може бути відносним. Така неоднозначність вимагає систематизації та узгодженості підходів. У цьому контексті, облікову політику можна розглядати як процес вибору певних стратегій і методів обліку, які забезпечують відображення реальної ситуації у фінансовій звітності. Крім того, облікова політика виконує роль впорядкування, стандартизації та регламентації облікових процедур, що забезпечує їхню послідовність і полегшує аналіз фінансових даних.

При розробці облікової політики одним із основних завдань є визначення факторів, що впливають на управлінську систему підприємства. Їхня класифікація відіграє важливу роль у розробці методології облікової політики. Систематизація та чітке впорядкування цих факторів дає змогу визначити стратегії та підходи, які забезпечать ефективне ведення бухгалтерського обліку та адаптацію облікових процедур до специфічних потреб підприємства.

Розробка облікової політики потребує ретельного аналізу всіх факторів, що впливають на діяльність підприємства. Найефективнішим підходом є системний аналіз цих факторів, який дозволяє охопити їхню різноманітність і комплексно врахувати їхній вплив на функціонування підприємства:

1. Зовнішніх:

- нормативно-правові акти та документи з сфери підприємництва, бухгалтерського обліку та оподаткування підприємств;
- основні принципи та стандарти бухгалтерського обліку;
- зовнішні стейкхолдери та їхні вимоги до фінансової звітності;
- система оподаткування та її вплив на бухгалтерський облік підприємства;
- структура та форми фінансової звітності;
- ефект інфляційних або дефляційних явищ на фінансові показники та облік;
- поява нових аспектів у соціальному, екологічному та інших сферах обліку.

2. Внутрішніх:

- форма власності та юридичний статус підприємства;

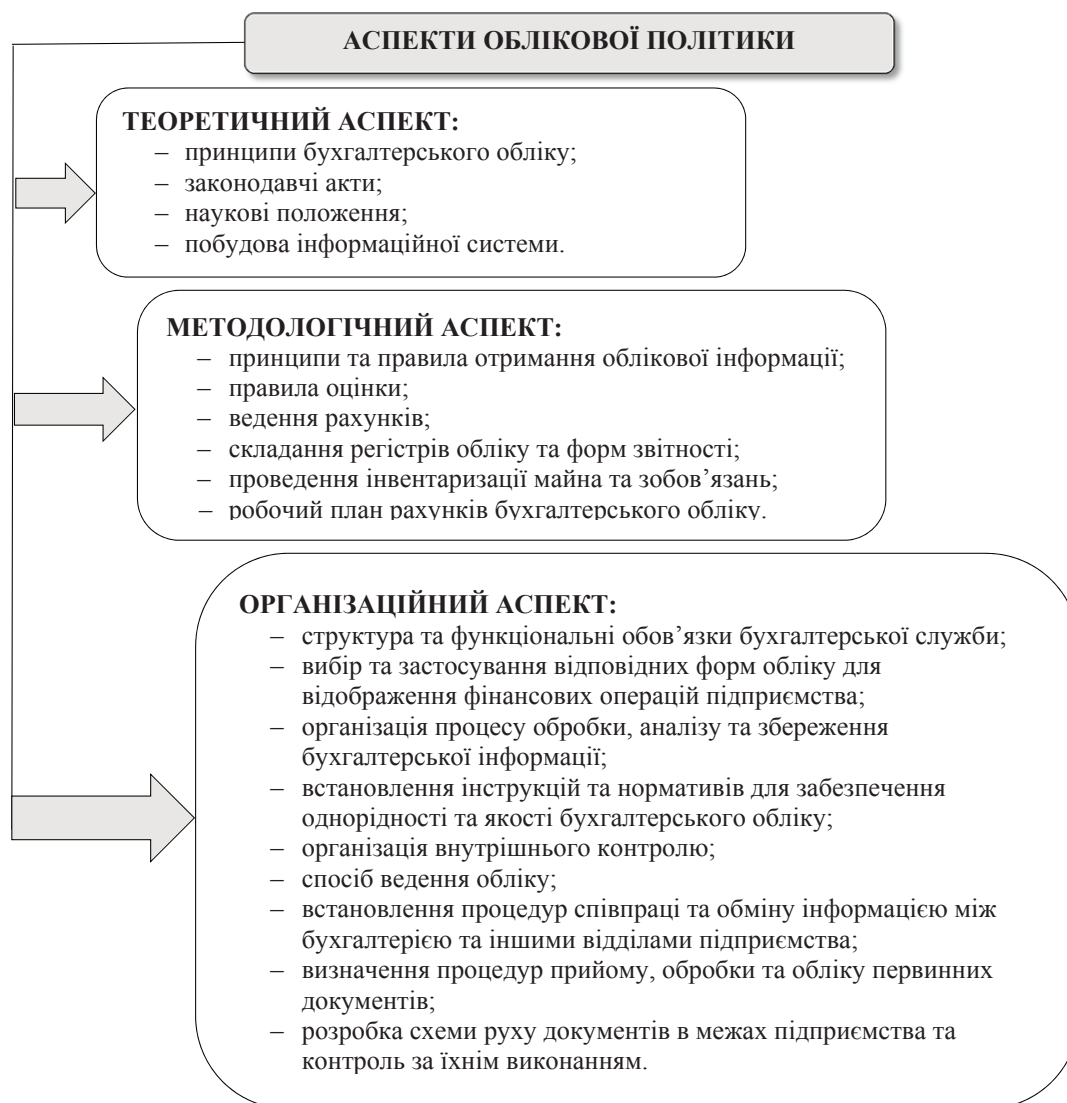

Рис. 1. Ключові напрями формування облікової політики на корпоративному рівні

Джерело: авторська розробка

- стратегії фінансового та економічного розвитку;
- інтеграція автоматизованих систем у виробничі та управлінські процеси;
- організаційна структура управління та її функціональні зв'язки;
- масштаби та обсяги діяльності підприємства;
- професійна кваліфікація керівництва та персоналу бухгалтерії;
- розподіл обов'язків та функцій у бухгалтерській службі;
- ефективна система внутрішнього контролю та аудиту;
- використання наукових розробок та програм для оптимізації діяльності.

Це дозволяє краще зрозуміти взаємозв'язки між різними аспектами діяльності

підприємства та адаптувати облікову політику до специфічних умов і потреб компанії. Ретельний аналіз і ефективне управління цими факторами забезпечує стабільну роботу бухгалтерського обліку та сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства.

Таким чином, облікова політика є ключовим елементом в організації бухгалтерського обліку і підготовці фінансової звітності. Її розробка базується на основних принципах бухгалтерського обліку і враховує вимоги Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Процес розробки включає детальний аналіз та уточнення всіх аспектів обліку, а також чітке тлумачення різних питань бухгалтерського обліку. Основна мета полягає в забезпеченні точності і прозорості фінансової звітності, що є критично важливим для

прийняття управлінських рішень і взаємодії з зацікавленими сторонами.

Облікова політика охоплює всі події та операції, що відбуваються в господарській діяльності підприємства, включаючи економічні та соціальні аспекти. Її головною метою є інтеграція цих аспектів у єдиний інформаційний простір, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення стабільного та збалансованого розвитку підприємства.

При розробці облікової політики важливо враховувати взаємозв'язок між основними видами обліку: бухгалтерським, управлінським і податковим. Хоча кожен з цих видів обліку має свої особливості, вони складають частини єдиного облікового процесу і базуються на спільних принципах:

- використання однакових первинних документів;
- облік активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій.

Облікова політика для фінансового обліку формується відповідно до чинного законодавства, яке визначає правила ведення обліку та підготовки фінансової звітності на підприємстві. Ця політика охоплює різні аспекти облікового процесу, забезпечуючи відповідність встановленим нормам і стандартам. У частині податкового обліку облікова політика включає детальний перелік податків, призначених осіб, а також регулює процедури ведення реєстрів податкових розрахунків. Таке регулювання допомагає підприємству ефективно виконувати податкові зобов'язання і знижує ризики, пов'язані з оподаткуванням.

Особливу увагу при формуванні облікової політики для управлінського обліку слід приділити наступним аспектам:

1. Варіанти обліку витрат: необхідно визначити методи та підходи до обліку витрат, які відображаються у фінансових звітах і впливають на стратегічне управління підприємством.

2. Система обліку витрат: слід розробити систему, яка максимально точно відображатиме всі витрати підприємства, забезпечуючи можливість їх контролю та аналізу.

3. Методи обліку витрат та калькуляція собівартості продукції: необхідно обрати ефективні методи розрахунку собівартості, що враховуватимуть всі складові витрат і точно відображатимуть витрати на виробництво.

4. Розподіл відповідальності: визначення відповідальних осіб і підрозділів, які забезпечуватимуть ведення обліку та звітності на різних рівнях управління.

5. Методи обліку доходів: розроблення підходів до визначення та обліку доходів, що сприятимуть ефективному врахуванню прибутковості підприємства.

6. Робочий план рахунків витрат, доходів та фінансових результатів: створення структурованого плану рахунків для систематизації фінансової інформації, що забезпечить її доступність і зрозумілість.

7. Склад та форми управлінської звітності: розроблення зручних та інформативних форм управлінської звітності для оперативного і ефективного прийняття рішень.

Компоненти облікової політики спрямовані на підвищення ефективності управління підприємством, оптимізацію витрат і забезпечення фінансової стабільності. Розробка кожного з цих аспектів враховує специфіку діяльності підприємства та його управлінські вимоги, що дозволяє ефективно управляти ресурсами та приймати обґрунтовані рішення.

Оцінка ролі облікової політики для підприємства є важливою, адже наказ про облікову політику виступає внутрішнім нормативним документом, який визначає правила організації та методологію ведення обліку. Облікова політика є потужним інструментом управління, оскільки рішення, прийняті в рамках цієї політики, безпосередньо впливають на формування витрат підприємства і розрахунок собівартості продукції.

На сьогоднішній день існує декілька підходів до оформлення облікової політики:

1. Уніфікована облікова політика – поєднує цілі фінансового та управлінського обліку. У цьому варіанті окремі елементи управлінського обліку інтегруються в відповідні розділи Наказу про облікову політику.

2. Окрема облікова політика для управлінського обліку – передбачає складання спеціального Наказу про облікову політику, який розробляється виключно для потреб управлінського обліку.

3. Виділення управлінського обліку в окремий розділ – специфічні особливості ведення управлінського обліку викладаються в окремому розділі наказу або положення.

Формування облікової політики для бухгалтерського обліку ґрунтується на положеннях стандартів бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів, що регулюють фінансову звітність. Проте виникає питання, як підприємствам слід діяти у випадках, що не охоплені цими документами. Розробка облікової політики є складним і відповідальним процесом, що вимагає використання нормативних принципів бухгалтерського обліку, створення та подання фінансової звітності,

а також вибору методів і процедур для обробки облікової інформації. В умовах невизначеності та відсутності конкретних інструкцій щодо складання звітності і відображення об'єктів бухгалтерського обліку, надзвичайно важливо створити облікову політику, яка відповідатиме потребам підприємства.

Таким чином, формування облікової політики повинно враховувати кілька ключових аспектів:

1. Розробка системи обліку та фінансової звітності – орієнтована на забезпечення надання корисної економічної інформації користувачам, включаючи інвесторів.

2. Забезпечення узгодженості бухгалтерського обліку – з урахуванням основних тенденцій та вимог міжнародних стандартів.

3. Інтеграція управлінського обліку – в систему МСБО та МСФЗ, що сприяє максимальній цілісності облікової системи підприємства.

4. Оптимізація податкових розрахунків – шляхом ефективного використання облікової політики, побудованої на основі МСБО та МСФЗ.

Основним документом, який визначає облікову політику підприємства, є Наказ про облікову політику. Цей документ виконує ключову роль у формуванні та регламентації бухгалтерських процедур і методів на підприємстві. Після затвердження Наказ про облікову політику набуває статусу обов'язкового для виконання. Він стає юридично значущим актом, який регулює не тільки методи обліку, але й організаційні аспекти ведення облікових процесів на всіх рівнях підприємства.

Зокрема, Наказ про облікову політику визначає, які облікові методи та процедури будуть застосовуватися для обробки фінансової інформації, а також як будуть організовані документообіг і звітність. Він встановлює єдині правила для всіх підрозділів та працівників підприємства, що забезпечує узгодженість і системність у веденні бухгалтерського обліку. Крім того, документ включає положення про контроль і відповідальність, що гарантує дотримання встановлених стандартів і процедур, а також сприяє підвищенню прозорості та точності фінансових звітів.

Таким чином, Наказ про облікову політику не лише формалізує підходи до обліку, але й сприяє створенню структурованого середовища для обробки фінансової інформації, що є критично важливим для підтримки стабільності та ефективності фінансового управління підприємством.

При підготовці Наказу про облікову політику важливо врахувати такі аспекти:

1. Нормативно-правова база: вимоги щодо відображення різних операцій в обліку та формування фінансової звітності.

2. Юридичний статус підприємства: різні форми власності мають свої особливості в обліку.

3. Галузеві специфіки: вплив галузевих особливостей на характер обліку та підготовку фінансової звітності.

4. Технологічні процеси: специфіка і завершеність технологічного циклу, що визначають обсяг і характер облікових операцій.

5. Розмір підприємства та вид діяльності: визначають потребу в обліковій інформації та її структуру.

6. Структурні підрозділи та бізнес-сегменти: наявність таких підрозділів, що можуть вимагати особливого підходу до обліку.

7. Кваліфікація бухгалтерських кадрів: наявність професійних бухгалтерів, здатних ефективно виконувати облікові процедури.

8. Фінансово-економічна стратегія: цілі і завдання підприємства у сфері обліку, що визначають основні напрямки облікової політики.

9. Фінансовий стан підприємства: враховується при розробці облікової політики та виборі відповідних процедур обліку.

10. Інші фактори: зміни в законодавстві, ринкові умови, технологічні нововведення, які можуть вплинути на облікову політику підприємства.

Дослідження сучасних підприємств виявило кілька ключових проблем, пов'язаних із Наказом про облікову політику:

- **Імперативний характер:** часто спостерігається дублювання законодавчих норм без урахування альтернатив, що призводить до надмірного бюрократизму.

- **Формальний підхід:** нерідко Наказ не враховує унікальні галузеві та технологічні особливості підприємства, базуючись на загальних шаблонах або просто копіюючи документи інших компаній.

- **Застарілість:** документ може не відповідати чинному законодавству, а також не враховувати змін у структурі підприємства або його фінансовому стані.

- **Перевантаженість:** наявність у документі норм, які не мають відношення до конкретної діяльності підприємства, ускладнює його застосування та додає зайвого адміністративного навантаження.

У преамбулі Наказу про облікову політику доцільно зазначити ключові дані про підприємство, включаючи його організаційно-правову форму, тип власності, місцезнаходження, реєстраційні дані та наявність філій

або дочірніх підприємств. Крім того, варто включити список документів, що регулюють бухгалтерський облік, таких як внутрішні інструкції, форми звітності та інші важливі документи.

Важливо, щоб Наказ про облікову політику також визначав організаційну структуру бухгалтерського відділу, включаючи розподіл обов'язків серед співробітників. Одним з ключових аспектів є чітке формулювання обсягу облікових завдань та обов'язків кожного працівника для забезпечення ефективності облікових процесів.

Дослідження показують, що жоден окремий наказ не може повністю охопити всі нюанси бухгалтерського обліку і складання звітності через їхню різноманітність. Тому Наказ про облікову політику слід розглядати як загальний довідник, який слугує орієнтиром для працівників бухгалтерії. Цей документ надає загальні вказівки та принципи, але для повного дотримання облікових стандартів і процедур необхідно керуватися також і іншими нормативними актами, методичними рекомендаціями, інструкціями та переліком посадових обов'язків.

Аналіз чинної нормативно-законодавчої бази, що стосується облікової політики, показав, що кожне підприємство має затверджений документ, який формалізує його підхід до облікової діяльності. Цей документ, відомий як Наказ про облікову політику, має структуру, яка включає такі розділи:

1. Організація бухгалтерської служби – визначає загальні принципи функціонування та організації бухгалтерського відділу підприємства.

2. Методика бухгалтерського обліку – описує методологію ведення обліку, включаючи порядок обліку операцій, об'єктів та складання фінансової звітності.

3. Організаційно-технічні аспекти обліку – охоплює використання облікових програм, технологічні аспекти та забезпечення необхідним технічним обладнанням.

Цей документ є ключовим компонентом внутрішньої системи контролю та регулювання бухгалтерської діяльності на підприємстві, а також грає важливу роль у забезпеченні відповідності бухгалтерських процедур вимогам чинного законодавства.

Наказ про облікову політику визначає основні методичні та технічні принципи ведення бухгалтерського обліку на конкретному підприємстві. Однак він не є єдиним регулюючим документом, а лише базовим. Для забезпечення повного охоплення облікових процесів його слід доповнювати внутрішніми

правилами, положеннями, інструкціями, зразками типових документів, а також рішеннями власників та іншими внутрішніми документами.

З метою ефективного функціонування бухгалтерського обліку підприємству слід розробити та затвердити відповідну проектну документацію. Це може включати план організації бухгалтерського обліку, графіки документообороту та проект автоматизованого обліку. Такі документи створюють структуровану основу для ведення обліку, складання фінансової звітності та управління обліковими процесами.

Розробка облікової політики підприємства передбачає створення комплексного набору проектних матеріалів з бухгалтерського обліку. Цей набір включає графіки документообороту, оперограми, посадові інструкції, аналітичні та зведені документи, проекти автоматизованого обліку, а також плани організації бухгалтерського обліку. Не менш важливими є установчі документи, які визначають основні принципи організаційної та господарської діяльності підприємства.

При аналізі Наказу про облікову політику будь-якого підприємства стає очевидно, що рішення, прийняті в рамках цього документа, мають вагомий вплив не лише на процес бухгалтерського обліку, але й на реалізацію інших управлінських функцій, таких як планування, контроль і економічний аналіз. Таким чином, облікова політика є не лише набором принципів, методів та процедур для складання звітності, але й важливим інструментом для забезпечення ефективного управління.

Вибір конкретних облікових методів може суттєво впливати на стратегічні рішення підприємства. Наприклад, використання прискорених методів амортизації може вплинути на строки відновлення необоротних активів, що, в свою чергу, може змінити фінансові плани підприємства та вплинути на його інвестиційні рішення.

Методи прискореної амортизації, хоча і дозволяють швидше повернути інвестовані кошти та оновити активи, можуть збільшити витрати на виробництво та знизити рентабельність підприємства в короткостроковій перспективі. Цей підхід може вплинути на собівартість продукції, що в свою чергу може змінити фінансові результати в перші роки використання нових активів. Проте облікова політика має більш широкий вплив, охоплюючи не лише методи амортизації, а й такі елементи, як оцінка вибуття запасів, формування резервів для сумнівних боргів, а також резерви майбутніх витрат і платежів.

Таким чином, фінансові результати, відображені у звітності, можуть нести певну суб'єктивність, оскільки вони залежать від вибору методів і процедур бухгалтерського обліку. Розбіжності між положеннями Наказу про облікову політику та затвердженими методичними рекомендаціями можуть виникати в аспектах облікової діяльності. Для вирішення цих розбіжностей підприємствам слід зосередитися на вдосконаленні облікової політики через регулярний систематичний аналіз та контроль, що дозволяє забезпечити відповідність і точність облікових процедур (рис. 2).

Система бухгалтерського обліку повинна надавати інформацію, яка відповідає потребам усіх зацікавлених сторін. Сучасний облік не лише формує фінансову звітність, але й служить основою для підготовки управлінських, податкових і статистичних звітів, необхідних як державним органам контролю, так і іншим учасникам бізнес-процесів. Важливо враховувати, що звітна інформація повинна включати не тільки фактичні дані, але й планові, нормативні та кошторисні показники, а також відхилення від них як у абсолютних, так і у відносних величинах.

Отже, існує необхідність перегляду підходів до формування облікової інформації, з особливим акцентом на інтеграцію бухгалтерського обліку з управлінськими системами.

Це дозволяє забезпечити відповідність потребам як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів облікових даних, що, в свою чергу, підвищує ефективність управління підприємством. Дослідження підтверджують, що наявність чітко розробленої та належно документованої облікової політики є критично важливою для проведення якісного аудиту. Відсутність або невідповідність цієї політики може ускладнити підтвердження достовірності фінансових звітів через невизначеність у методах і процедурах їх складання.

Проте, на практиці, при розробці облікової політики для конкретного підприємства часто не враховуються всі нюанси його діяльності. Це може призвести до поверхневого або формального підходу у створенні та застосуванні облікових політик, що, в свою чергу, може спричинити неповне, необґрунтоване або помилкове документування процесів. Такий підхід може викликати ряд проблем, які потребують термінового вирішення.

Початкова облікова політика, що спочатку слугувала основою для бухгалтерської системи, може з часом втратити свою релевантність через зміни в господарській діяльності підприємства. Це означає, що існуюча модель більше не відображає реальний стан справ з необхідною точністю. Як наслідок, необхідно провести коригування облікової

Рис. 2. Стратегії покращення системи облікової політики підприємств

Джерело: авторська розробка

політики, що передбачає розробку нової, більш відповідної моделі.

Далі ми розглянемо кілька етапів формування облікової політики підприємства за допомогою методу моделювання. Цей процес дозволяє врахувати всі специфічні аспекти діяльності підприємства і забезпечити адекватність облікової політики до змінюваних умов. Для кращого розуміння цього процесу буде наведено його візуалізацію на рис. 3.

Аналіз виявив, що проблеми, які виникають при розробці та впровадженні облікової політики, часто пов'язані з обмеженістю нормативно-правової бази. Існуюче законодавство, яке регулює принципи, методи та підходи до бухгалтерського обліку, не завжди є всеохоплюючим і не забезпечує достатньої підтримки для вирішення специфічних питань, що стосуються облікової політики конкретного підприємства.

У зв'язку з цим, стає необхідним вдосконалення облікової політики з урахуванням практик Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Це дозволить краще вирішувати проблеми, що виникають у процесі її розробки та впровадження, забезпечуючи більшу актуальність і цільову спрямованість облікової політики відповідно до специфіки діяльності підприємства.

Оновлення облікової політики включає її адаптацію до змін у законодавстві та в бізнес-процесах підприємства. Важливо враховувати такі критерії як неупередженість, економічна доцільність, повнота, відповідність законодавству, раціональність облікових методів, узгодженість зі стратегічними цілями підприємства, а також наявність елементів автоматизації. Це забезпечить більш точне відображення фінансових результатів та ефективне управління ресурсами.

Керівник підприємства несе відповідальність не тільки за створення облікової політики, але і за її реалізацію та постійне вдосконалення. Це передбачає не тільки інвестування в навчання співробітників, відповідальних за облікову політику, але і регулярний моніторинг змін у законодавстві з подальшою комунікацією цих змін до персоналу та користувачів фінансової інформації.

Необхідно враховувати, що організація облікової політики є лише частиною комплексного бухгалтерського процесу на підприємстві. Якість облікової політики безпосередньо впливає на точність фінансової звітності і, відповідно, на забезпечення економічної безпеки і стабільності підприємства. Успішне впровадження облікової політики потребує належних ресурсів, кваліфікованих фахівців

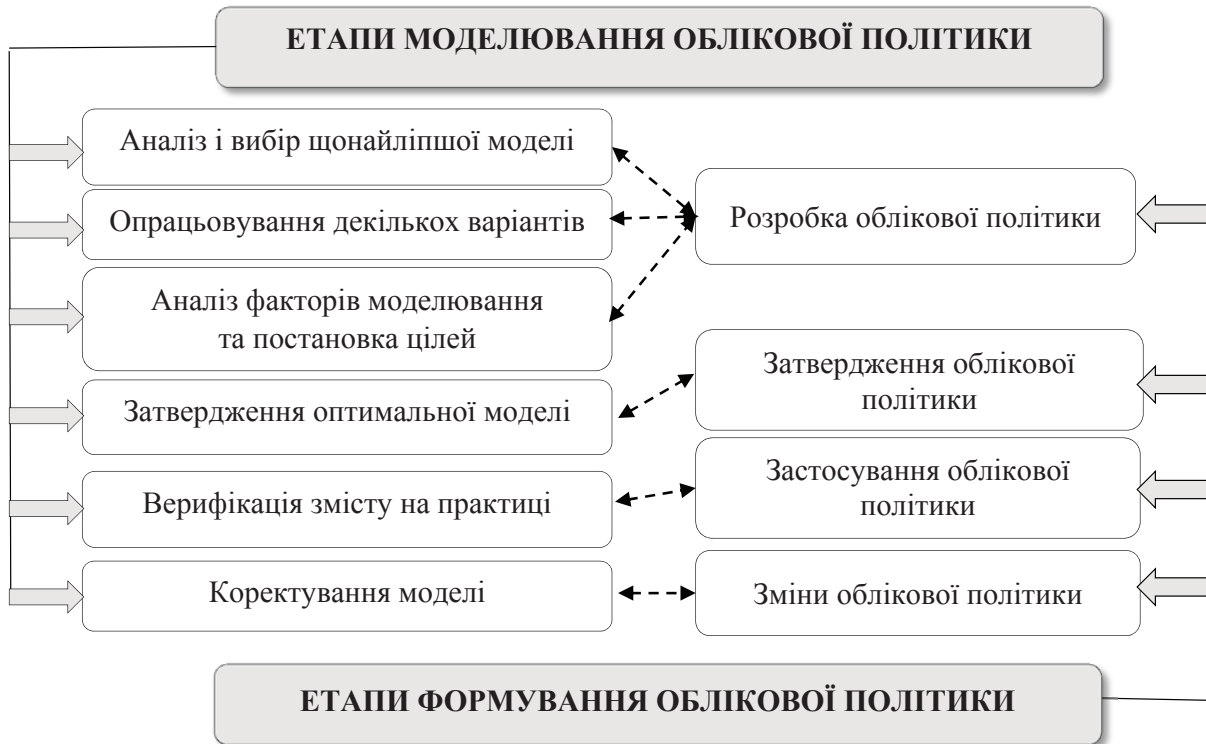

Рис. 3. Синергія етапів моделювання й формування облікової політики в управлінні підприємством

Джерело: авторська розробка

та систематичного моніторингу та актуалізації політики.

Таким чином, облікова політика слугує ключовим інструментом для досягнення фінансових цілей підприємства та забезпечення його стійкості в умовах ринкової конкуренції. Її ефективність є критично важливою для забезпечення належного управління фінансами і підтримки стабільного функціонування підприємства.

Аналіз обґрунтованості вибору та впровадження елементів облікової політики особливо важливий для підприємств, орієнтованих на стратегічний розвиток. Цей процес потребує ресурсів та участі не лише бухгалтерів, але й фінансових аналітиків і інших спеціалістів. Водночас, на багатьох українських підприємствах вибір облікових методів часто здійснюється формально. Це підкреслює необхідність підвищення рівня бухгалтерського обліку і більш повного використання його потенціалу в системі управління підприємством. Поліпшення в цьому напрямку може сприяти підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємств на ринку.

Таким чином, формування облікової політики є критично важливим процесом, що потребує не лише затвердження документа, а й належного забезпечення організаційними, кадровими та технічними ресурсами. Це не є разовою процедурою, а повинно бути систематичною діяльністю, яка вдосконалюється протягом усього терміну діяльності підприємства. Неправильне ставлення до цього процесу може негативно вплинути на облікову систему і якість фінансових звітів. В розвинених країнах добре організована облікова політика є важливою частиною загального управлінського механізму, що сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності бізнесу.

Наказ про облікову політику повинен мати чітко виражену стратегічну спрямованість, яка підвищує ефективність облікових та аналітичних функцій і підтримує як поточну діяльність підприємства, так і його довгостроковий розвиток. Керівництво має активно стимулювати впровадження аналітичних методів, що дозволить здійснювати глибокий аналіз і використовувати отримані результати для розробки дієвої облікової політики. Для покращення облікової політики необхідно застосовувати послідовний підхід до створення та використання планових облікових документів, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів і підвищення якості облікової та аналітичної інформації. При

формуванні облікової політики важливо враховувати стратегічні напрями економічного розвитку підприємства і забезпечення його економічної стабільності.

Висновки. При формуванні облікової політики підприємства ключовим є дотримання принципу послідовності, який забезпечує стабільне застосування вибраних методів, принципів і процедур бухгалтерського обліку протягом кожного фінансового року. Проте, при аналізі облікової політики в контексті НП(С) БО 1, слід зазначити, що детальне визначення об'єктів обліку ще не досягло достатнього рівня узгодженості. Це підкреслює необхідність приведення облікової політики до міжнародних стандартів, таких як МСБО та МСФЗ.

Розробка облікової політики для управлінських потреб підприємства повинна здійснюватися в три основні етапи: вступний, організаційно-технічний і методичний. Вступний етап передбачає аналіз чинних нормативних документів і положень, що регулюють фінансово-господарську діяльність підприємства. Організаційно-технічний етап включає створення умов для впровадження вимог управлінського обліку та застосування відповідних методів оцінки. Методичний етап фокусується на розробці методик обліку доходів, витрат, оцінки активів і зобов'язань, а також обробки господарських операцій.

Таким чином, облікова політика є важливим елементом як загального, так і тактичного та стратегічного управління підприємством. Вона забезпечує інтеграцію інформаційних потоків фінансового, управлінського та податкового обліку, узгоджуючи їх з принципами МСБО і МСФЗ.

У сучасних умовах ретельно розроблена і затверджена облікова політика підприємства має значний вплив на основні фінансові показники, такі як собівартість продукції, прибуток та інші елементи фінансової звітності. Вплив облікової політики на фінансові результати проявляється через кілька ключових аспектів. Наприклад, методи оцінки активів і зобов'язань впливають на показники Звіту про фінансовий стан та Приміток до річної фінансової звітності. Крім того, облікова політика визначає способи розрахунку доходів і витрат, що відображається у Звіті про фінансовий стан, Звіті про сукупний дохід, Звіті про власний капітал і Примітках до річної фінансової звітності. Таким чином, облікова політика має безпосередній вплив на точність і коректність фінансових результатів, відображених у звітності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Т. Формування облікової політики підприємства: мета, побудова та сфера застосування. *Економічний аналіз*. 2020. Вип. 6. С. 36–38.
2. Бондар М.І., Верига Ю.А., Орищенко М.М. та ін. Звітність підприємства: Підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 570 с.
3. Васильєва Л. М. Принципи формування облікової політики. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3. С. 26–30.
4. Верига Ю.А., Кулик В.А., Ночовна Ю.О., Іванюк С.Ю. Облікова політика підприємства: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 312 с.
5. Давидов Г.М., Савченко В.М., Пальчук О.В. Облікова політика: навчальний посібник. Кропивницький : ПП Ексклюзив-Систем, 2017. 362 с.
6. Карпушенко М.Ю. Організація обліку: навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2011. 241 с.
7. Кузьменко Г.І. Формування облікової політики підприємства в цілях оподаткування. *Економічний простір*. 2021. № 56/1. С. 210–216.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
9. Селіванова Н.М. Облікова політика підприємства: проблеми визначення поняття та нормативно-правового регулювання. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 7. С. 18–22.
10. Сук П. Облікова політика підприємства. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2021. № 5. С. 2–4.
11. Черній М.Я. Формування облікової політики підприємств на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 2 (23). С. 381–388.
12. Шпак В.А. Облікова політика – складова організації бухгалтерського обліку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 6. С. 203–205.
13. Яременко І. Адаптація облікової політики до умов сучасної економіки. *Фінанси України*. 2020. № 12. С. 118–123.

References:

1. Boichuk T. (2020). Formuvannia oblikovoi polityky pidpryiemstva: meta, pobudova ta sfera zastosuvannia. *Ekonomichnyi analiz*. № 6. S. 36–38. [in Ukrainian]
2. Bondar M. I., Veryha Yu. A., Oryshchenko M. M. ta in. (2015). Zvitnist pidpryiemstva: Pidruchnyk. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 570 s. [in Ukrainian]
3. Vasilieva L. M. (2013). Pryntsypy formuvannia oblikovoi polityky. *Innovatsiina ekonomika*. 3. S. 26–30. [in Ukrainian]
4. Veryha Yu. A., Kulyk V. A., Nochovna Yu. O., Ivaniuk S. Iu. (2015). Oblikova polityka pidpryiemstva: Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 312 s. [in Ukrainian]
5. Davydov H. M., Savchenko V. M., Palchuk O. V. (2017). Oblikova polityka: navchalnyi posibnyk. Kropyvnytskyi: PP Ekskliuzyv-System. 362 s. [in Ukrainian]
6. Karpushenko M. Iu. (2011). Orhanizatsiia obliku: navchalnyi posibnyk. Kharkiv: KhNAMH. 241 s. [in Ukrainian]
7. Kuzmenko H. I. (2021). Formuvannia oblikovoi polityky pidpryiemstva v tsiliax opodatkuvannia. *Ekonomichnyi prostir*. № 56/1. S. 210–216. [in Ukrainian]
8. Pro bukhghalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 № 996-XIV (zi zminamy ta dopovnenniamy). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> [in Ukrainian]
9. Selivanova N. M. (2016). Oblikova polityka pidpryiemstva: problemy vyznachennia poniattia ta normatyvno-pravovoho rehuliuвання. *Ekonomika. Finansy. Pravo*. № 7. S. 18–22. [in Ukrainian]
10. Suk P. (2021). Oblikova polityka pidpryiemstva. *Bukhhalteriia v silskomu hospodarstvi*. № 5. S. 2–4. [in Ukrainian]
11. Chernii M. Ia. (2020). Formuvannia oblikovoi polityky pidpryiemstv na osnovi orhanizatsiino-tekhnolohichnykh osoblyvostei diialnosti. *Problemy teorii ta metodolohii bukhghalterskoho obliku, kontroliu i analizu*. № 2 (23). S. 381–388. [in Ukrainian]
12. Shpak V. A. (2019). Oblikova polityka – skladova orhanizatsii bukhghalterskoho obliku. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. № 6. S. 203–205. [in Ukrainian]
13. Yaremenko I. (2020). Adaptatsiia oblikovoi polityky do umov suchasnoi ekonomiky. *Finansy Ukrainy*. № 12. S. 118–123. [in Ukrainian]